

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XVIII. Vtrum iustitia particularis diuidatur in distributiuam, & commutatum
tanquam genus in species?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

quatenus Venerea, ac libidinosa sunt, sunt graues, nec sunt capaces malitiæ venialis, nisi ex indeliberatione.

Art. 4. Expositio ista, & significatio actionis libidinosa, & consequentia inde deducta habentur apud D. Thom. in hac 2.2. q. 154. art. 4. c. hinc: & ideo, ait, cum oscula, & amplexus huiusmodi (scilicet libidinosi de quibus loquitur) propter delectationem huiusmodi (scilicet propriam actus consummati, de qua immediatè fuerat sermo) fiant, consequens est, quod sint peccata mortalia; & sic solum dicuntur libidinosa. Vnde huiusmodi secundum quod libidinosa, sunt peccata mortalia. Solum igitur expedit in hac materia non æquiuocare actiones libidinosas cum iis, quæ sunt occasiones libidinis, & prouocant ad libidinem; nondum tamen sunt libidinosæ. Hoc enim rectè obseruato nulla est de reliquo difficultas.

Art. 5. Nonnulli admittentes eandem, quæ modo data est, expositionem, ac restrictionem actionis libidinosa consistentis in tactu, visu, vel auditu, nempe est eadem de his omnibus ratio, vt deducere eandem, quæ huc vsque deducta est, consequentiam dixerunt quamlibet eiusmodi actionem libidinosa afferre secum inseparabiliter periculum proximum consentiendi in actum ipsum turpem consummatum. Facilius nimirum vitari actiones præuias libidinosas simul cum consensu in actum consummatum, quam vitetur iste consensus post illas actiones exercitas libidinosæ; esseque probabilius iis actionibus sic exercitis subsequitur esse istum consensum, quam eundem esse cohibendum; atque per hæc duo adæquatè constitui actionem, seu omissionem quamlibet in ratione occasionis proximæ, & proximi periculi respectu peccati lethalis; quæ proinde si non vitetur peccatur lethaliter. Quam in rem aduertunt optimè posse actionem aliquam esse leuem, paruique momenti in ratione delectantis actualiter: grauem verò, magnique momenti in ratione occasionis, & periculi propter dispositionem materiæ, seu subiecti.

Art. 6. Demonstrant id exemplo scintillæ missæ in magnam copiam pulueris tormentarij, quæ quidem est quid paruum quoad quantitatem materiæ, & ignis; est tamen quid magnum & maximè formidandum quoad vim excitandi in tali materia, magnum, & inextinguibile incendium. In re autem præsentī eiusdem esse conditionis, actiones quascunque libidinosas, etiam si sint maximè leues in ratione delectantis actualiter. Constat: tum à posteriori ex experientia pluribus exemplis, ac testimoniis multipliciter confirmata: tum à priori, quia delectationes eiusmodi perturbant rationem propter commotionem, & confluxum, necnon dilationem spirituum vitalium, quibus incident species impressæ, atque inde auctam supra modum apprehensionem, & representationem phantasie præcipitantis propterea maiori semper cum impetu in deterius. Pater autem minui, ac debilitari miserabiliter libertatem perturbata in hunc modum, ratione, atque ideo periculum inde nasci, quale dictum est.

Art. 7. Nec obstat, quod desit per accidens, aut inculpabiliter credatur deesse tantum, ac tale periculum in aliquo indiuiduo. Quia lex ordinata in bonum commune speciei, qualis est, quæ dirigit potentiam generatiuam, non attendit quid accidat in aliquo indiuiduo, nec expedit, vt subiciatur arbitrio vniuscuiusque, utpote suspecti, ac incompetens iudicis, sed decernit circa omnes, & singulos absque vlla exceptione iuxta id, quod plerumque euenit ex natura rei vt aduertit optimè D. Thom. q. 15. de malo art. 2. ad 12. nec satis aduertunt nonnulli moderni plaudentes indiscriminatim, ac perniciosè Patri

Granados circa obligationem legis cessantem cessante fine legis.

Art. 8. Hæc ratio est optima; est tamen minus conspicua, quam quæ prius deducta est ex D. Thom. tum propter diuersitatem periculi maioris, & minoris, aut fortè nullius moraliter ob disparem diuersorum dispositionem naturalem, & habitualem: tum quia hoc ipsum periculum fundatur tanquam in radice, & ratione vltima à priori in inclinatione, & adhesionem animi ad delectationem actus consummati, quæ videlicet seclusa periculum non esset vsque adeo magnum, & quæ ratione sui secundum se præcisè est grauiter deformis. Quare ratio periculi est magis attendenda pro iis actionibus secundum se, quæ incipere quidem absolute possunt absque libidine, ideo quantum est ratione sui secundum se absque vilo peccato, vel cum solo veniali; sunt tamen pronæ ad excitandam eandem libidinem, ideoque periculosæ saltem, vt plurimum, idque magis, vel minus; leuiter vel grauiter pro diuersitate circumstantiarum. Atque hæc fuit occasio æquiuocationis docentibus paruitatem materiæ in re Venerea.

Art. 9. Vt autem hoc habeat, ratio intenta discriminis est manifesta ex duplici discursu superiori. Quia parua nocumenta, quibus venialiter peccatur, inferuntur absque delectatione in magno nocumento, & absque magno periculo illud intendendi per se, ac exequendi. Nec actus parua iniustitiæ ita stimulat animum ad magnam iniustitiam, nec auget per se, sed potius minuit appetitum iniuste agendi pro tunc. Oppositum autem huius accidit in parua delectatione Venerea.

Art. 10. Vnde patet responsio ad primam superiorem probationem consequentis. Quia actio ex quo est contracta ad differentiam libidinosa, iam est contracta ad differentiam magnæ turpitudinis, vt ostensum est clarè. Vnde prius definit esse libidinosa, quam incipiat esse parua. Diminutio autem, solum in indifferentibus ad paruum, & magnum, potest deuenire ad paruitatem. Quæ de causâ nec in materia iustitiæ potest esse venialis ex paruitate materiæ actio iniusta coniiciens in extremam necessitatem. Secunda comparatio non subsistit si tactus sit libidinosa, seu Venereus, si non sit, non negatur paritas. Ad 3. & 4. probationem. Non asseritur omnè peccatum contra castitatem esse lethale, sed solum esse lethale omnem delectationem Veneream. Quia ex sua ratione est quid magnum in vitio opposito, atque eius permissio, aut etiam prohibitio solum sub veniali reddere difficiliorem consecutionem vitæ æternæ. Quod non accidit in paruo nocumento iniusto. Quæ duo patent ex dictis.

QVÆSTIO XVIII.

Vtrum iustitia particularis diuidatur in distributiua, & commutatiua tanquam genus in species?

Videtur non sic diuidi, sed tanquam subiectum in accidentia, vel tanquam genus in partes potestiuas. 1. Quia tam iustitia distributiua, quam commutatiua reddit ius suum priuata personæ, atque motiuum ad id præstandum est, vt seruetur illi ius eiusdem priuata personæ, vtque habeat in bonis, quantum ipsi debetur. Ergo vtrique iustitiæ conuenit in toto eo, quod pertinet ad rationem formalem, & specificam iustitiæ, vt liquet ex eius definitione exposita in q. 8. Quod autem bonum, ad quod terminatur tale ius, sit communitatis, vel priuata personæ,

personæ, est quid purè materiale ad rationem iustitiæ perinde atque est, quid materiale esse bonum personæ Ecclesiasticæ, aut secularis; publicæ, aut priuativæ.

2. Dignitas personarum, quam respicit iustitia distributiva, fundatur in meritis, & laboribus earum, impenfis Reipublicæ; ita ut Respublica tantum det unicuique de bono communi, quantum ipse contulerat respectu eiusdem boni communis. Hoc autem est proprium iustitiæ commutativæ constituentis æqualitatem inter datum, & acceptum, & considerantis dignitates personarum quatenus dant, & sunt beneficiæ. Quod verò exercita erga plures, eiusmodi compensatione, inde resulter proportionalitas inter dignitates singulorum, & res singulis obuenientes, est quid accidentarium, & potest similiter evenire etiam in commutationibus, quæ sunt inter priuatas personas, si unus aliquis commutationes faciat cum multis, tantundem reddens singulis, quantum ab eisdem acceperat, atque inæqualiter laborantibus in vinea soluat stipendia similiter inæqualia.

3. Respublica creans gubernatorem Civitatis, aut Ducem exercitus, & sic de similibus, quod procul dubio est, opus iustitiæ distributivæ, eo ipso obligat electos, ut fungantur his muneribus in bonum commune, eaque de causa solet ultra honorem addere stipendium. Obligatio autem æquivaleret operi in contractibus. Datur ergo manifeste in opere propriissimo iustitiæ distributivæ æqualitas propria iustitiæ commutativæ non secus, ac datur inter conducentem operarios in vineam anticipata solutione, eosdemque operarios obligatos ad laborandum siue æqualiter, siue inæqualiter. Ideoque recipientes stipendia siue æqualia, siue inæqualia.

4. Si distributio bonorum communium fiat quidem servata proportionem ad dignitates singulorum, minimè tamen congruentes illi bonorum generi, quæ unicuique tribuuntur, ex. gr. si acuto, & sapienti, sed minimè forti tribuatur gubernatio exercitus; fortis verò, sed obtusus, ac ignorans, præficiatur scholæ, & sic de aliis, eo ipso distributio erit iniusta, & non alia profectò ratione, nisi quia servata eiusmodi dignitatum, & rerum proportionem, seu potius improporitionem non potest Respublica recipere tantum bonum quantum tribuit, nec possunt ad illud præstandum valde obligari personæ tales habentes quidem dignitatem, qua præmineant cæteris, sed non secundum quod ipsum. Ergo distributio bonorum communium, communiter attributa iustitiæ distributivæ, ut sit iusta, necessariò includit in se æqualitatem inter datum, & acceptum propriam iustitiæ commutativæ.

5. Debitor habens multos creditores quantum inæqualium, & non potens omnibus æqualiter satisfacere, ut solvat quantum potest ex debito iustitiæ commutativæ, necesse habet attendere, iuxta normam iustitiæ distributivæ, quantum unicuique deberetur absolute; hoc est quanta sit dignitas singulorum ad sua bona, atque dependens ab ista comparatione singulis proportionaliter diminuet de quantitate, quæ absolute dari debuisset. Ita videlicet, ut si creditori centum aureorum dentur quinquaginta, creditori quinquaginta aureorum dentur viginti quinque, & sic de similibus. Haud aliter qui eandem actionem iniuriosam exercuit adversus principem, & plebeium, alapam v. g. utrique iniecit; debet attendere ad eorum dignitates, pro satisfactione iuste exhibenda. Nec enim iuste satisfaciet, si idem præstiterit erga utrumque non habita ratione dignitatis eorum. Et tamen ex omnium sententia in his casibus solutio, & satisfactio sunt opera iustitiæ commutativæ cum norma, & modo distributivæ.

Ergo iustitia distributiva non differt à commutativa, nisi per accidentaliter per adiunctam comparationem necessariam pro attingendo medio iustitiæ commutativæ.

6. Iustitia distributiva non respicit ius propriè, & simpliciter tale, sed tale secundum quid, & improprie. Iustitia enim distributiva respicit bonum commune, ut diuidendum singulis civibus. Bonum autem commune non est proprium eius simpliciter, cui confertur, antequam conferatur. Alias namque non esset bonum commune antequam distribuere-tur, sed particulare. Ergo iustitia distributiva non dat unicuique ius suum. Ergo non est species iustitiæ particularis.

7. Bonum commune, nec etiam postquam distributum est alicui particulari, sit omnino proprium ipsius. Quia non obstante distributione retinetur adhuc aliquatenus à communitate, utpote retinente semper suum ius, quantum ipse interest. Officium etenim Gubernatoris, Ducis, Custodis, &c. ita est proprium communitatis antequam detur personæ particulari, ut postquam datum illi est, eadem persona ratione officij sit specialiter devincta, & obligata communitati, habenti nimirum ius, ut idem officium non minus, sed multò magis quam antea inferuiat eius utilitati; sicut domus, & ager inferuiunt utilitatibus eius, cuius sunt. Ergo iustitia distributiva, neque dat simpliciter aliquid, neque ius, quod respicit est nunquam suum simpliciter eius, cui redditur, ideoque non est iustitia simpliciter.

8. Bonum commune dabile absque iniustitia unicuique ex multis, eiusmodi sunt plura bona Reipublicæ in pluribus casibus, non est proprium vilius ex iis, quibus non datum est de facto, neque ante, neque post distributionem executioni mandatum. Ergo neque erat proprium eius, cui de facto datum est, antequam ei daretur; qui videlicet erat eiusdem conditionis cum cæteris antequam ipsi daretur. Patet ergo non esse de ratione iustitiæ distributivæ, ut det unicuique ius suum, ideoque ipsam non esse speciem iustitiæ simpliciter.

Art. 1. Resp. Celebris in primis est, & maximi usus divisio iustitiæ in distributivam, & commutativam; communis earum expositio ex Philosopho cap. 3. & 4. ex D. Thoma q. 61. art. 1. & 2. adscribit iustitiæ distributivæ æqualitatem proportionalitatis, seu proportionalitatem inter res, & personas. Nimirum, ut sicut se habet dignitas unius personæ; ad dignitatem alterius personæ, ita se habeat res collata uni personæ ad rem collatam alteri personæ. Iustitiæ verò commutativæ adscribit æqualitatem proportionis, seu proportionem inter res secundum se nulla habita ratione dignitatis personarum. Ita videlicet, ut res quæ accipitur sit æqualis rei, quæ redditur. Itaque iuxta communem istam expositionem iustitia distributiva constituit æqualitatem Geometricam secundum duas proportionem, alteram rerum, alteram personarum cum dependentia alterius ab altera, seu cum similitudine inter utramque, quæ communiter dicitur proportionalitas; idest proportio proportionum, attendens æqualitatem non secundum quantitatem dati, & accepti, sed secundum proportionem. Iustitia verò commutativa constituit æqualitatem arithmetica rei ad rem, hoc præcisè attendens, ut quanta est res data ab uno, tanta sit res data ab altero.

Art. 2. Quare iustitia distributiva versatur inter quatuor, ut minimum terminos duas nimirum res, & duas personas; & hoc efficit, ut si dignitas unius sit, ut octo, atque res illi collata sit, ut quatuor: Dignitas verò alterius sit, ut quatuor, eo ipso res collata eidem sit, ut duo; & sic de similibus. At iustitia

iustitia commutativa versatur formaliter inter duos terminos præcisè; nempe duas res, & hoc efficit, ut si vendens, verbi gratia, det equum valentem centum accipiet centum ab emptore. Quia verò sola bona communia conferuntur per iustitiam à communitate singulis personis eiusdem communitatis priori modo: posteriori autem bona singulorum ad inuicem; propterea D. Thomas articulo illo 1. & alij communiter dicunt iustitiam distributivam esse directivam communitatis ad singulas personas, & ordinativam boni communis: Iustitiam verò commutativam esse directivam uniuscuiusque particularis personæ, ad aliam personam particularem, atque dispensativam boni particularis.

Art. 3. Iam communis probatio specificæ distinctionis inter utramque istam iustitiam desumpta ex Philosopho, & D. Thoma, petitur ex eo, quod iustitia distributiva constituit medium Geometricum, seu proportionum: Arithmeticum verò, seu rei ad rem commutativa. Cum qua differentia coincidit illa alia, quod iustitia distributiva dat bonum commune; commutativa particulare verum in hac expositione desideratur adhuc maior claritas. Quia differentia medij Geometrici, & Arithmetici, vel attenditur præcipue ex parte deliberationis intellectualis necessarii præcæntis actum utriusque iustitiæ, vel ex parte motiui ad quod utraque fertur immediatè. Si primum, apparet clarè ex quinque prioribus rationibus dubitandi, quæ sunt Buridani, & Gualandi, idem genus comparationis præviæ intellectualis necessarium sæpè esse ad investigandum, & constituendum medium iustitiæ commutativæ, quod necessarium est ad medium iustitiæ distributivæ. Si secundum, indidem constare videtur nullum esse discrimen. Quia nullo existente discrimine cognitionis præviæ necessariæ ad proponendum motiui utriusque iustitiæ, nullum potest esse discrimen medij intenti per utramque, siquidem omnis differentia actuum voluntatis pendet ex differentia præviæ cognitionum, ex quibus per se dependent.

Art. 4. Quod dicitur de bono communi distinguendum similiter est; vel enim dicitur commune præcisè, quia est proprium communitatis antequam ab eadem communitate detur personæ priuatæ. Atque hoc non sufficit, ut datio talis boni excludatur à iustitia commutativa, ut patet in solutione debiti resultantis ex contractu emptionis, & venditionis celebrato inter communitatem, & personam priuatam. Constat enim tunc solutionem fieri ex bonis, quæ erant communitatis; & nihilominus fieri per iustitiam commutativam, eademque est ratio de aliis eiusmodi contractibus. Vel rursus sermo est de bonis, quæ ante, & post appropriationem respectu personæ priuatæ semper sunt bona communia. Huiusmodi censentur ex sententia aliquorum officia omnia publica, aliæque nonnulla. Atque hæc videntur per nullam iustitiam propriè dictam tribui personis priuatis propter posteriores tres rationes dubitandi supra propositas. Quod videlicet nullum sit ius propriè dictum eorum bonorum in personis priuatis, quibus dantur.

Art. 5. Deinde eiusmodi officia, & bona, vel venduntur personis priuatis, quibus dantur, ut fit in quibusdam Rebus publicis; Et tunc dantur per iustitiam commutativam, ut patet, cum nihil manifestius ad eam pertineat, quam directio emptionum, & venditionum. Vel non venduntur. Et tunc non virtute iustitiæ, sed liberaliter dantur. Quia, quod est vendibile, si detur sine pretio, liberaliter utique datur.

Art. 6. Ex iis porro omnibus satis superque ap-

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

paret rem hanc indigere attenta, ac diligenti explanatione; quam quidem conabimur adhibere sufficientem. Præmonito tamen, etsi omnibus difficultatibus satisfieri plenissimè non posset, non propterea deferendam esse communem sententiam. Cui videlicet adherent, & Philosophus, & D. Thomas tanquam rei indubitata, ut perspicui apud illos potest in locis citatis. Idem præterea videtur esse communis hominum sensus, dum male distribuentes perinde appellant iniustos, atque eos, qui iniquè agunt in commutationibus; neque verò dubitant de magna quadam differentia, inter distribuentem, & commutantem. Istiusmodi autem communes hominum sensus, sapientissimorum præterea certo iudicio communitos, non licet deferere propter difficultates irretientes potius, quam concludentes, nec quierantes intellectum.

Artic. 7. Cardo difficultatis vertitur in distinguendis inuicem iuribus, circa quæ versatur utraque iustitia. Quia clara distinctio virtutum pendet à distinctione clara motinorum, quæ illis obiciuntur. Ius porro, quod respicit iustitia distributiva distinguere specie ab eo iure ad quod terminatur, & quo mouetur iustitia commutativa, testatur semel atque iterum clarè Philosophus. Cum enim toto illo cap. 3. exposuisset iustum distributivum, concludit in fine sic: *Hæc igitur est una specie iusti.* Et mox in principio capituli quarti, in quo agit de iusto commutativo, quod consistit in emendandis commerciis: *Hoc autem, ait, habet aliam speciem à priori.* Haud aliter D. Thomas articulo 5. *Iustitia distributiva, ait, & commutativa non solum distinguuntur secundum unum, & multa, sed secundum diuersam debiti rationem. Alio enim modo debetur alicui id quod est commune; alio modo id, quod est proprium.*

Art. 8. Quia verò ibidem ad 2. dicitur: *Et ita, cum ex bonis communibus aliquid in singulos distribuitur, quilibet aliquo modo percipit, quod suum est; nonnulli existimant To aliquo modo esse additum diminuens, & significare suitatem secundum quid, & improprium; atque hac ratione, & non alia differre ius terminativum iustitiæ distributivæ à iure terminativum iustitiæ commutativæ.* Verum hæc interpretatio est illegitima. Primum quia ibidem immediatè præfertur, *quod est totius, quodammodo esse partis, sicut pars, & totum quodammodo sunt idem.* Pars autem, & totum habent modum identitatis, non secundum quid, & improprie, sed simpliciter, & proprie, licet sit identitas tantum inadæquata. Constat deinde ex verbis adductis ad 5. licet alius modus debiti attribuitur bono communi, & proprio; utrique tamen attribui sine limitatione rationem genericam debiti. Dixit ergo D. Thomas bonum commune aliquo modo esse suum recipientis, quia expositio distincta, & clara eiusmodi suitatis fuisset necessariò aliquanto proluxior, & ipse voluit expedire argumentum brevitate solita sub communi, & vulgari apprehensione suitatis boni communis, & particularis omnibus aliquatenus notæ. Qua tamen notitia quia posteriores auctores non fuere contenti, atque pauci sunt feliciter vti, necessarium est aliquid ulterius superaddere.

Art. 9. Distinguendæ igitur in primis sunt tres classes bonorum communium. Prima est eorum bonorum, quæ communitatis interest, ne approprientur singulis civibus seorsim, ideoque lege cauetur, ne secedant in ullam priuatam personam. Atque ius omne istorum bonorum est quidem in singulis civibus inadæquate inadæquatione iuris, non tamen est in singulis distributivè, ac seorsim sumptis, sed in iisdem sumptis collectivè;

N

collectiue, & vt partes sunt formaliter communis; ita vt nullus cuius scorsim sumptus vllum ad illa ius habeat neque in re, neque ad rem, neque vagum, neque determinatum. Quia sunt communitatis, vt communitas est formaliter, eidemque, vt tali lex fauet circa illa grauans in fauorem ipsius singulos quosque ciues scorsim, & quolibet alias tam communitates, quam priuatas personas. Huiusmodi bona sunt fontes, fluij, siluæ caduæ, & similia, de quibus similis lex lata fuerit.

Art. 10. Secunda classis bonorum communium continet ea, quæ communitatis interest, vt soli singulorum ciuium vtilitati directè, ac immediatè destinentur, vtque illis conferantur in eum finem tempore quodam determinato, aut in quadam certa reum circumstantia, vel ob indigentiam urgente bello, fame, aut peste, aut aliquo simili malo, siue vniuersali omnium, siue non vniuersali; siue æqualiter, siue inæqualiter afficienti singulos quosque: vel non ob indigentiam, sed ad compensandos labores, & merita in Rempublicam collata, eiusque rem bene gestam: vel denique ob hoc præcisè, vt ciues melius habeant. Horum bonorum ius, siquidem lege sancitum fuerit, vt vel pro modo indigentiae meritum aut fortunæ; vel non nisi æqualiter, ac indiscriminatum omnibus approprietur; erit apud singulos ciues, ad rem quidem antequam fiat appropriatio & traditio; in re verò postquam tradita fuerint; & inadæquatè, non inadæquatione iuris, sed rerum quoad quantitates maiores, vel minores, æquales, vel inæquales, prout Reipublicæ interfuerit, & lex stabilierit. Si autem interfuerit quidem Reipublicæ, vt ita fiat, sed nondum lex lata fuerit id præcipiens ius omne erit apud communitatem ante partitionem, & traditionem singulis factam; post ipsam verò apud singulos.

Art. 11. Vnde posteriori isto casu legis nondum latæ in fauorem singulorum ciuium, nec initi pacti habentis vim legis, si eiusmodi bona distribuuntur in ciues, distributio facta erit ex misericordia, aut charitate, si ob indigentiam; ex gratitudine, si ob labores, & merita; ex liberalitate, vel magnificentia si vt melius habeant ciues: numquam verò ex iustitia. Quia iustitia exerceri non potest, non præexistenti iure ex parte accipientis; nec ius adesse potest in accipiente, quin præexistat lex, quæ directè ipsi faueat, & cæteros grauet in fauorem ipsius, vt dictum est supra. Si autem lex lata fuerit, aut initum pactum habens vim legis, distributio facta erit ex iustitia. Facta nimirum erit habentibus ius ex vi eiusdem legis, aut pacti includentis in se legem fauorabilem directè, & immediatè. Ex qua autem iustitia fiat paulo post patebit. Ad istud secundum bonorum communium genus spectant pecuniæ, grana, & similia, quorum cumulus est penes communitatem, velut in deposito, & custodia cum iure singulorum ad illa pro tempore, & loco. Eodem etiam pertinet vsusfructus eorum bonorum, quæ reposita sunt in præcedenti classe.

Art. 12. Tertia classis bonorum communium, quibus maximè, & per se conuenit, esse communia, complectitur ea, quæ communitatis interest, vt distribuuntur in ciues ob vtilitatem quidem ipsorum; sed multo magis, ac principalius ob vtilitatem, & commodum ipsius communitatis: ita vt ciues, qui illa sortiuntur, habeant quidem inde emolumentum proprium, sed cum grauamine, & onere indidem deducendi bonum commune; idemque tuendi, ac promouendi. Huius generis sunt officia publica, & honorifica, quæ à ciuibz quibus dantur, habentur quidem iure proprietatis, & eatenus cedunt in eandem vtilitatem: simul tamen habent adiunctum

ius iurisdictionis, latè vel strictè tale ordinatum ad vtilitatem cæterorum; atque eatenus grauant eos, à quibus habentur, & inferuiunt directè, & immediatè commodis, & felicitati communitatis, ita vt non omnino desinant esse communitatis propter appropriationem factam priuatis personis. Vnde ius istiusmodi bonorum ante, & post eorum distributionem est penes communitatem, & eius partes: hoc est penes ciues partim collectiue sumptos, & quatenus conflant communitatem partim sumptos distributiue, & quatenus quisque iuris, & liberæ facultatis est. Verum adest hoc discrimen ante, & post collationem factam priuatis personis, vt ante collationem ius in re sit penes communitatem, & ius ad rem sit penes priuatas personas, quibus deputari possunt post collationem verò è contra ius in re sit penes priuatas personas, & ius ad rem penes communitatem, vt paulo post exponetur.

Art. 13. Interim, vt clarius percipiatur differentia horum posteriorum bonorum communium ab iis bonis communitatis, quæ in præcedenti classe sunt conclusa obseruandum est discrimen inter duos milites exempli gratia, quorum alter accipiat à communitate stipendium pecuniarum pro labore, & periculis, quæ subiuit in bello pro Republica; alter verò eadem de causa accipiat munus ducis. Qui accipit stipendium pecuniarum, ad nihil tenetur in posterum præcisè, quia tale stipendium accepit; sed potest de illo, & de seipso disponere prout volet potestque retenta illa pecunia secedere à communitate, & eius commoda omnino negligere, si aliunde non ligetur. At qui loco remunerationis obtinuit munus Ducis, tenetur in posterum inferuire Reipublicæ, nec potest ab eius communiōe secedere retento officio, & præcisè quia talem remunerationem acceptauit pro præcedentibus meritis, tenetur ad merendum vltius, & ad præstanda in posterum plura obsequia. Quapropter prior potitur bono suo, quin grauetur posterior cum grauamine.

Art. 14. Rursus prior potest stipendium exigere iure suo; & si illud negetur, nec aliud suppetat remedium, potest vt occultâ compensatione. Posterior non poterit vt tali compensatione ob negatum officium; etsi voluerit suo quasi iure agere, poterit iure optimo repelli à Republica quatenus tentans sic agere. Quia in collatione talis officij, agitur directè, & immediatè negotium potius Reipublicæ, & communitatis, quam priuatae personæ, cum è contra se res habeat in solutione stipendij.

Art. 15. Denique Reipublica, vt soluat stipendium pecuniarum considerat laborem, & meritum præcedens, vt verò conferat officium, considerat magis virtutem benefactiuam in posterum respectu Reipublicæ, & dispositionem præsentem, vt inferuiat commodis eius accepto eodem officio: hoc est considerat dignitatem præsentem, eamque expendit ex vi, & dispositione bene operandi, ac satisfaciendi muneris de futuro.

Art. 16. Ex triplici ista bonorum communium diuisione liquidò perspicitur, triplex itidem iurium genus dari respectu eorundem bonorum. Primum est ita conueniens toti communitati simul sumptæ, vt nullo pacto circa eadem bona supersit ius singulis scorsim ciuibz, nisi inadæquatè, & quidem inadæquatione non rerum, sed ipsius iuris. Atque circa hoc ius manifestum est non posse versari iustitiam distributiua, sed vel legalem, vel commutatiua tantum. Tale namque ius continet sub se bona contenta sub prima classe diuisionis, quæ communitatis interest, ideoque lege cauetur, ne distribuatur, nec vlli personæ particulari

particulari approprientur, sine qua tamen distributione, & appropriatione eiusque iusta exequibilitate, patet nullum posse esse locum iustitiæ distributiue.

Art. 17. Controuersia igitur solum esse potest de reliquo duplici iure, quorum alterum respicit ea bona, quæ communitatis interest, vt singulis ciuibz approprientur, intendendo directè, & principaliter solum eorum utilitatem, & felicitatem, & respiciendo ad eorundem, vel indigentiam, vel præcedentia merita, vel statum præsentem non satis prosperum; Alterum verò respicit ea bona, quæ iidem interest communitatis; vt distribuuntur, & approprientur priuatis personis, vtque inferuiant eorundem utilitati peculiari; simul tamen directè inferuiant utilitati communi, atque hoc prius, & principaliter; licet vtrumque directè, & immediatè intendatur, idèoque consideretur dignitas singulorum non solum secundum merita, & titulos præcedentes, sed etiam, & multo magis ratione dispositionis beneficæ in futurum respectu Reipublicæ per exercitium, & vsum boni communis ipsis appropriati.

Art. 18. Est autem satis obuia ratio controuertendi, ac dubitandi de vtroque iusto inuicem, & cum iustitia distributiua collato. Quia vtroque est necessaria comparatio personarum, & rerum, vt partitio rerum fiat iustè. Datur etiam vtroque aliquod verum, ac proprium ius in personis priuatis respectu boni communis, quatenus ipsis appropriandi. Vtroque enim datur lex partitionis bonorum communium in utilitatem personarum priuatarum fauens directè, & immediatè commodis, & utilitati ipsarum. Quorum alterum, nempe hoc posterius videtur sufficere, vt distributio fiat ex iustitia propriè, & simpliciter tali, vt potè respiciente ius accipientis propriè, & simpliciter tale. Alterum vero, nempe illud prius videtur similiter sufficere, vt distributio non fiat ex iustitia commutatiua, sed ex distributiua; obseruante nimirum proportionem personarum accipientium cum simili rerum collatarum proportionem.

Art. 19. Vt igitur hæc istorum bonorum & iurium similitudo, quæ fuit tota proculdubio causa æquiuocationis, & diuersitatis sententiarum, magis declaratur, ac introspectatur; distinguenda præterea est, cum D. Thom. art. 2. citato ad 3. duplex necessitas adhibendi comparisonem dignitatis personarum, vt singulis detur, quantum pertinet ad ipsos. Alia namque comparatio dignitatis personarum instituitur, vt per illam innotescat æqualitas Arithmetica inter datum, & lucrum respectu singulorum, & non vt sistatur in ipsa dignitate secundum se, vtque illi proportionetur, seu adæquetur, quod singulis dandum est. Alia verò comparatio instituitur ad hoc solum, vt innotescat proportionalis correspondentia rerum ad dignitates, vtque sistatur in ipsa dignitate secundum se; & illi immediatè proportionetur, atque adæquetur, quod singulis dandum est. Res hæc fiet manifesta iisdem illis exemplis, quæ superius producta sunt aduersus veram sententiam. Si quis enim impacta alapa offendit Principem & plebeum; vt satisfaciatur vtrique ex iustitia, necesse est, vt comparet dignitatem vnus cum dignitate alterius; non tamen ibi sistit, sed inde deducit quantitatem nocuenti, quod singuli passi sunt; ac deinde per actum iustitiæ intendit æqualitatem non cum dignitate, sed cum nocumento, cuius inæqualitas prouenerat ex inæqualitate dignitatum.

Art. 20. Vnde tametsi princeps amiserit Principatum, & plebeius eum obtinuerit, quando re ipsa exhibetur satisfactio; plus nihilominus exhibendum est per se illi, qui fuit Princeps tempore iniuriæ illatæ; quam ei, qui fuit plebeius. Quod profectò

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

nequaquam fieret, si attenderetur immediatè ad dignitates. Quia tunc amissa, vel acquisita dignitate amitteretur simul, vel acquireretur ius ad maiorem compensationem. Similis est comparatio, vt per se patet, inter creditores inæqualium quantitarum, quæ præferenda est ante solutionem à debitore impotente soluere cum æqualitate absoluta rei ad rem. Similis itidem est comparatio inter socios sibi inuicem obligatos ex contractu Societatis exponentibus singulis inæquales quantitates; atque inter alios eiusmodi.

Art. 21. E conuerso is, ad quem pertinet nominare ad officia Consulis, Tribuni, Quæstoris, & similia, necesse quidem similiter est, vt comparationem instituat inter dignitates earum personarum; inter quas facienda est electio: non tamen, vt inde subducatur quantitates obsequiorum, aut aliorum bonorum, quæ quisque contulit in Rempublicam, aut obligandus est ad conferendum, vtque constituat æqualitatem rei ad rem inter datum, & acceptum, inter damnum, & lucrum: sed vt sistat in ipsa dignitatum mutua proportionem ex parte eligendorum, eisdemque proportioni aliam similem proportionem constituat officiorum, quæ vnique conferentur. Ita, vt quod cuique confertur, siue maius, siue minus, correspondeat cuiusque dignitati, siue maiori, siue minori, nulla habita ratione æqualitatis inter dignitatem cuiusque secundum se, & officium, quod illi confertur secundum se, sed solius æqualitatis inter proportionem dignitatum conuenientium singulis cum officiis, quæ singulis conferuntur.

Art. 22. Ex his apparet, quando necesse est præferre comparisonem personarum ante partitionem bonorum, ita vt ad iustitiam partitionis non expediat, sistere in ipsa comparatione personarum, & dignitatum ipsis conuenientium, sed in subducta inde quantitate lucri, & damni, seu dati, & accepti; actum partitionis pertinere ad iustitiam commutatiuam. Quia tunc constituitur æqualitas Arithmetica inter datum, & acceptum, inter damnum, & lucrum: atque personæ, quibus fit partitio, considerantur, vt æquales quoad dignitatem, seu potestatem benefactiuam respectu Reipublicæ: hoc est nulla habetur ratio inæqualitatis personarum quoad hoc, sed eodem modo fit partitio siue sint æquales, siue sint inæquales personæ penes eiusmodi dignitatem. Quam quidem personarum, vt æqualium considerationem, & vlturpationem obseruauit Philosophus tanquam propriam, & characteristicam iustitiæ commutatiuæ; eiusque distinctiuam à distributiua. In illo namque cap. 4. in quo dictum est ab eo exponi ex professo iustitiam commutatiuam, sic habet. *Iustum autem, quod est in commercijs, est quidem æquum quoddam & iniustum iniquum. Sed non illa comparatione rationum, sed Arithmetica. Nihil enim refert, si probus prauo detraxerit, an prauus probus; neque si adulterium probus, an prauus commiserit, sed ad differentiam nocuenti lex respicit tantum, & vritur, vt æqualibus, si hic iniuriam facit, ille patitur, & si hic nocuit, ille est læsus.*

Art. 23. Quare è conuerso, quando ante partitionem præferenda est necessariò comparatio personarum, ita vt ad iustitiam partitionis necesse præterea sit sistere in ipsa earum comparatione, & non in subducta inde quantitate lucri, & damni, dati, & accepti, partitio pertinebit ad iustitiam distributiua. Quia tunc non constituitur æqualitas Arithmetica inter datum, & acceptum; inter damnum, & lucrum; sed æqualitas proportionalis, & Geometrica inter dignitates singulorum, & bona singulis collata. Quod inde magis demonstratur, quia sicut in præcedenti comparatione nulla habetur ratio inæqualitatis personarum, ita in hac comparatione nulla habetur ratio inæqualitatis personarum.

N 2

personarum immediatè, ita in comparatione ista posteriori nulla habetur ratio inæqualitatis inter id, quod exigitur ex parte accipientis, & id, quod eidem datur, secundum se, sed siue munus sit Arithmetice æquale dignitati, siue non sit dummodo eadem, & æqualis sit proportio inter dignitatem, & munus vnius; atque inter dignitatem, & munus alterius, partitio erit iusta. Unde provenit, ut idem munus, quod vno tempore datur iuste digno, ut docto, alio tempore detur æquè iuste digno, ut quatuor tantum propter vniuersalem imminutionem dignitatum conuenientium personis inter quas facienda est partitio, & vice versa, quod vno tempore datum fuit iuste digno, ut quatuor alio tempore non poterit dari iuste, nisi digno, ut octo propter contrarium augmentum dignitatum. Eadem vicissitudo eodem simul tempore contingere potest in diuersis rebus publicis, imo, & in eadem quoad diuersa genera munerum distribuendorum exigentium diuersi generis dignitatem, & vim benefactiuam respectu Reipublicæ in re civili, & militari & si de aliis, ut quisque considerando facile deprehendit.

Art. 24. Hinc iam concluditur ius conueniens priuatis personis respectu illorum bonorum communium, quorum diuisio ordinatur directè, & immediatè in solam vtilitatem, & commodum singulorum seorsim ciuium, estque propterea facienda iuxta mensuram indigentia, aut obsequiorum, & meritum præexistentium, seu obligationis ea præstandi; vel æqualiter omnibus absque vlla tali comparatione. Concluditur inquam istud ius pertinere ad iustitiam commutatiuam, atque per ipsam vnicuique illud reddi. E quidem quando diuisio faciendi est omnibus in communitate contentis indiscriminatum, & cum æqualitate Arithmetica quantitatum singulis obuientium, res est manifesta. Quia tunc nulla est necessaria comparatio personarum, & rerum, nec constituitur æqualitas proportionalitatis, sed qualis paulo ante assignata est à Philosopho iustitiæ commutatiuæ sumptis personis, ut prorsus æqualibus. Nec minùs manifesta res eadem, est quando diuisio faciendi est iuxta mensuram laborum, meritum, aut obligationis. Quia tunc fit quidem antecedenter comparatio personarum: non tamen, ut in ipsa immediatè sistat actus distribuendi; sed ut inde subducatur quantitas pertinens ad vnumquemque & constituatur æqualitas Arithmetica inter datum, & acceptum, ut liquet ex discursu, qui, modò præmissus est.

Art. 25. Idem ostenditur de partitione faciendi iuxta mensuram indigentia. Quia tunc etiam præmittitur comparatio quoad indigentias, ut inde deducatur quantitas vnicuique deputata à Republica per legem partitionis perinde omnino, atque dictum est præmitti comparationem inter creditores inæqualium quantitatum, & socios in cōtractu materialiter inæquali. Nec discrimen, nisi quod creditoribus, sociis conuenit ius ex rebus datis, & expositis; Ciuius autem indigentibus ex deputatione, & lege communitatis. Quippe deputatio ipsa, & prima voluntas diuidendi non est actus iustitiæ particularis, sed iustitiæ legalis, aut liberalitatis, aut alterius similis virtutis.

Art. 26. At verò ius conueniens singulis ciuibus respectu bonorum communium, quæ in tertiam classem coniecta sunt, & quorum partitio pertinet directè, & immediatè non solum ad vtilitatem eorundem ciuium seorsim; sed etiam, & multò magis ad vtilitatem, & commodum totius coniunctim communitatis, eaque propter partitio eorum faciendi est iuxta gradum dignitatis, seu virtutis benefactiuæ conuenientis vnicuique respectu Reipublicæ. Hoc inquam ius non pertinet ad iustitiam commutatiuam,

sed ad distributiua, atque per ipsam est vnicuique tribuendum, quod debet tribui ratione talis iuris. Quia tunc non præmittitur comparatio inter dignitates, & conditiones personarum ex vna parte, & rerum distribuendarum ex altera, ut inde subducatur æqualitas Arithmetica rei ad rem inter datum, & acceptum; inter damnum, & lucrum; sed ut sistatur in ipsa comparatione, per actum, quo fit distributio, intendatur per se, atque constituatur æqualitas Geometrica inter dignitates singulorum, & munera singulis collata.

Art. 27. Inter hæc duo iurium genera, quæ fundantur in natura bonorum contentorum in duplici posteriori eorum classe, obseruandum præterea est diligenter discrimen quoddam iam ante insinuatum; nimirum, quod primum illud ius afferens directè solum singulorum seorsim ciuium vtilitatem, est adæquatè penes eosdem ciues seorsim, ac distributiue sumptos adæquatione iuris, existente inadæquatione solum ex parte cumuli, & termini bonorum diuidendorum. Posterius verò ius deuinciens sibi directè vtilitatem tum singulorum seorsim ciuium, tum totius indiuisim communitatis est partim penes communitatem, seu penes omnes ciues sumptos collectiue; partim penes singulos ciues sumptos seorsim, seu distributiue; & pertinet ad vtramque istam partem inadæquatè inadæquatione iuris. Quapropter reddens prius illud ius satisfacit solis priuatis personis, quibus bona distribuit, iisdemque solis est iniurius qui malè distribuit, & peccat contra legem distributionis: reddens verò ius posterius satisfacit tum iisdem, tum etiam communitati, & vtrisque est iniurius, qui peccat in distributione. Ratio huius discriminationis est, quia ius proprietatis, de quo solo agitur, circa aliquid est penes illum, ad quem pertinet vtilitas inde proueniens, & cui lex fauet quoad eandem vtilitatem, ut liquet ex quæst. 3. Dictum autem modo est vtilitatem prouenientem ex bonis secundæ classis, quæ bona respicit primum iuris genus, pertinere solum ad singulos seorsim ciues, iisdemque legem partitionis fauere directè; posterius verò iuris genus versari circa bonam tertiam classis ex quibus vtilitas directè, & immediatè redundat indiuisim, tum in singulos seorsim, tum in communitatem atque vtrique legem partitionis indiuisim fauere directè. Ergo discrimen datum est legitimum.

Art. 28. Ex ista istorum duorum iurium distinctione deduci possunt legitimæ, & claræ definitiones vtriusque iustitiæ. Iustitia namque distributiua est *virtus vnicuique tribuens ius partim collectivè, seu indiuisim cum aliis partim distributiue seu seorsim sum.* Commutatiua verò est *virtus vnicuique tribuens ius adæquatè suum distributiue, seu seorsim.* Definitiones istæ tamen ex dictis satis conspicuæ sint, reddentur tamen clariore multò, ac firmiore animaduersa conuertibilitate, & reali earum conuenientia, cum expositionibus præmissis initio quæst. ex Philosopho & D. Thoma.

Art. 29. Philosophus aiebat, iustitiam distributiua esse illam, cuius obiectum est medium Geometricum, & quæ constituit æqualitatem Geometricam, seu proportionalem, & inter proportionales: commutatiua verò esse eam, cuius obiectum est medium Arithmeticum, & quæ constituit æqualitatem Arithmeticam, seu quantitatem rei ad rem. Ratio autem ex qua prouenit hæc diuersitas est, quia quando ius aliquod non est relatiuum ad ius alterius, illique connexum, sed simplex, & vnicuique, siue multitudini, siue personæ priuatæ seorsim absolute, & secundum se conueniens; nihil necesse est comparationes facere immediatè, ut satisfiat tali iuri. Satisfit enim, si illi absolute, & secundum se adæquetur

adaquetur Arithmetice quoad id, quod datur. Quando autem ius est correlatiuum, & essentialiter compositum, atque heterogeneum quoad suas partes necesse est conuersio est, vt fiat comparatio immediate per actum iustitiæ; nec nisi proportionali æqualitate satisfieri illi potest, vt patet. Talia autem iura exprimentur in definitionibus datis. Exprimuntur ergo radices, & rationes à priori eorum, quæ dicit Philosophus, & dantur prædicata conuertibilia realiter, cum Aristotelicis.

Art. 30. D. Thomas docebat iustitiam distributiuam esse directiuam communitatis ad personas priuatas, & ordinatiuam boni communis: commutatiuam verò esse directiuam personæ priuatæ ad personam priuatam, & ordinatiuam boni particularis. Quod profecto perinde est atque dicere iustitiam distributiuam esse quæ recte componit ius communitatis, cum iure personæ priuatæ respectu eiusdem boni; & ita ordinat bonum commune, vt simul atque indiuisim consulat, tum priuatæ personæ, tum communitati. Quod non fit, nisi satisfaciendo indiuisim vtriusque iuri. Similiter commutatiuam esse directiuam personæ priuatæ, ad personam priuatam, & ordinatiuam boni particularis; perinde est atque commutatiuam esse; quæ satisfacit iuri priuatæ personæ seorsim, & secundum se dando illi bonum suum particulare, siue hoc idem bonum antecederet fuerit communitatis, siue non fuerit; sed priuatæ personæ. Hoc enim nihil refert formaliter ad rationem iustitiæ.

Art. 31. Nempe nomine boni communis simpliciter, & absolute prolato intelligitur, quod per se, & ex sua natura est bonum communitatis; nec habere, aut dare potest nisi communitas, aut qui gerit personam communitatis, & habet in se facultatem eius propriam, & quod non omnino definit esse communitatis etiam directe, & immediate, quia datum, & appropriatum est priuatæ personæ. Cuiusmodi bona sunt officia publica, & honorifica, vt liquet ex expositione tertie classis bonorum communium. Reliquis namque bonis, vt pecuniis, filuiis, fluuiis, & similibus accidentarium, & extrinsecum est, vt sint penes communitatem, vel priuatam personam, atque vt communia, vel priuata sint; & ideo possunt dispensari à communitate per iustitiam commutatiuam, aut aliam virtutem distinctam specie à iustitia perinde, atque à personâ priuatâ. Erunt proinde per accidens materia iustitiæ distributiue si conferantur priuatæ personæ à communitate cum ea iurium inadæquatione, mutua essentiali dependentia, & quasi permixtione, quam dictum est conuenire per se muneribus, & dignitatibus publicis.

Art. 32. Intellecto igitur in hunc modum D. Thomas, prout intelligendus omnino est, constat ipsius, nec non, & Philosophi expositiones, quibus reliqui omnes subscribunt, conuenire planè cum definitionibus nostris, nisi quod istæ ponunt ob oculos clarissime distinctionem specificam iurium, quæ sunt obiecta formalia vtriusque iustitiæ, & à quorum proinde distinctione specifica, & clara intelligentia dependet à priori distinctio specifica, & intelligentia clara virtutum, quæ versantur circa ipsa.

Art. 33. Definitiones porrò illæ traditæ in eum modum manifestè demonstrant falsam in primis esse sententiam Buridani, & Gualandi negantium diuersitatem intrinsecam, & distinctionem specificam inter iustitiam distributiuam, & commutatiuam. Manifestum siquidem est ius partim conueniens priuatæ personæ seorsim, partim communitati, vt includenti in se eandem priuatam personam, & ex vtroque iure mixtum, atque conflatum mutua cum connexionem, & dependentia, atque heterogeneitate vtriusque

partis, differre specie à iure simplici, & in composito, nec includenti in se eiusmodi heterogeneitatem, & mutuam dependentiam; quandoquidem vtrique iuri conueniunt intrinsecè prædicata opposita. Nec magis obscurum est dissidere specie virtutes, quarum obiecta formalia sunt specie diuersa.

Art. 34. Eadem definitiones similiter demonstrant non esse veram sententiam, in quam inclinat Cardinalis de Lugo cum Suarez, & Rebello, iustitiam distributiuam non esse iustitiam propriè, & simpliciter; sed secundum quid talem. Ius namque priuatæ personæ non definit esse propriè, & simpliciter tale, quia est essentialiter coniunctum indiuisim cum iure communitatis; imò ea de causa est præstantius, & quodammodo magis proprium, ac rigorosum ius. Dictum autem est huiusmodi esse ius, quod est obiectum formale iustitiæ distributiue. Vnde ipsa non solum est propria, & simpliciter iustitia particularis; sed etiam est nobilior, & quodammodo magis propria, ac rigorosa iustitia, quam commutatiua. Vera igitur, & ex omnibus, quæ dicta sunt certa omnino est sententia communis diuidens iustitiam particularem in distributiuam, & commutatiuam, tanquam genus in species.

Ad 1. Conuenit quidem vtrique iustitia in reddendo unicuique iure suo, idque ex motiuo seruandi illa. Iam tale ius; idest conuenit vtrique iustitia in conceptu generico iustitiæ particularis. Cæterum differunt inter se; Quia ius, quod reddit iustitia distributiuam, & prosequitur tanquam motiuum suum formale, differt non solum materialiter ex parte termini, seu materiæ remotæ, circa quam versatur; sed etiam formaliter, ac essentialiter, à iure reddito, & volitione sui per commutatiuam. Quia illud est heterogeneum, & compositum ex priuato, & communi cum mutua vtriusque dependentia sibi intrinseca istud autem est simplex, & vniforme, vt dictum est.

Ad 2. Negatur dignitates, respectu quarum constituitur qualitas iustitiæ distributiue esse merita, & labores singulorum pro Republica. Hæc enim compensantur per gratitudinem, vel iustitiam commutatiuam, vt dictum est. Iustitia igitur distributiuam constituit aliam æqualitatem, quæ versatur immediate inter dignitates singulorum, & munera singulis collata in vtilitatem eorum, & communitatis indiuisim, ac directe. Negatur rursus per iustitiam distributiuam constitui saltem per se æqualitatem Arithmeticam inter dignitates singulorum quoad vim benefactiuam eorundem respectu Reipublicæ, quam eadem iustitia attendit, & munera, quæ per ipsam singulis conferuntur. Non enim constituit per se nisi æqualitatem purè proportionalem, & dummodo hæc seruetur, nihil officit huic iustitiæ, quod vis benefactiuam, quæ obligatur Reipublicæ sit secundum se æstimabilior, quam munus, quod confertur à Republica, vel è contra. Perinde namque est quoad rectitudinem huius iustitiæ, quod inter hæc extrema secundum se detur excessus, ex alterutra parte, siue parvus, siue magnus; & quod ex neutra vllus detur excessus. Solum namque attenditur ad proportionalitatem. Magnum igitur est discrimen inter computationem, quæ fit à priuatis personis pro iustitia commutatiua, & eam quæ fit à Republica pro iustitia distributiuam.

Ad 3. Accipiens à Republica munus aliquod cum proportionem ad vim benefactiuam eiusdem, non semper obligatur Reipublicæ eas præcisè vires bene faciendi, quas præhabet independentem à munere, quod accipit. Obligat enim eas prout coniuncta, cum munere, quod accipit, quando accipitur munus publicæ administrationis, quod vtrique

auget vires beneficias Reipublicæ, estque intrinsecè ordinatum ad beneficiendum eidem. Vnde in eo casu, quod datur à Republica priuata personæ, & quod Reipublicæ obligatur à priuata persona, pertinet ad vtramque partem iure indiuiduo, & vtrunque inadæquato. Quod minimè euenit in materia iustitiæ commutatiuæ, & in conductione operationum ad vineam. Vnde comparatio dignitatum, & rerum, earumque mutua proportio remotè tantum, & mediatè necessaria est ad actum in posteriori casu elicitem à iustitia commutatiua: ad distributiua verò pertinet directè, & immediatè, non vt inde deducat quantitatem debiti, seu mercedis, sed vt constituitur immediatè proportio inter dignitatem, & munus.

Ad 4. Patet ex modò dictis gubernationem exercitus collatam acuto, & sapienti, sed minimè forti; atque directionem scholæ commissam forti, sed obtuso, & ignoranti esse iniustas, non quia deest æqualitas rei ad rem; sed quia deest proportio inter dignitatem, & munus. Quapropter æqualitas in eiusmodi rebus seruanda essentialiter differt ab æqualitate, quæ spectat ad iustitiam commutatiua; quæ videlicet solam constituit æqualitatem rei ad rem, vnde-cunque, & quomodocunque illa deducta sit.

Ad 5. Exempla illa nihil faciunt contra veram, & communem sententiam. Proponuntur nimirum actus, in quibus remotè tantum, & extrinsecè inuenitur forma aliqua, & imitatio iustitiæ distributiue quoad actus remotos consultationis. Deest verò proximè, & immediatè forma distributionis propria ex parte syllogismi immediatè practici, & vltimi dictaminis, conscientia proponentis immediatè motiuum, & materiam propriam distributionis prout distinctam à motiuo, & materia commutationis. In quo est maxima diuersitas, vt iam patuit; & fuit causa æquiuocationis iis, qui discursum remotum aliquatenus similem considerant absque vltima conclusione, atque intimatione diuersæ obligationis fundatæ in iuribus specie diuersis.

Ad 6. Bonum commune conferendum personæ priuatae per iustitiam distributiua non vsque adeò pleno iure est proprium communitatis etiam antequam conferatur, & approprietur personæ particulari, atque est proprium eiusdem communitatis bonum, quod ipsius interest, ne approprietur vlli priuatae personæ, atque repositum fuit supra in prima classe bonorum communium. Quia respectu boni communis conferendi per iustitiam distributiua datur ius partiale ad rem in persona priuata digniori etiam antequam illi de facto conferatur, & sit illi iniuria si conferatur alteri. Dicitur nihilominus bonum commune absolute, quia præualeat ius communitatis, vtpote potioris, & habentis rationem totius, ac finis respectu singulorum, ex quibus coalescit.

Ad 7. Ea obiectio tantum probat, quod vsque adeò impensè traditum, & explicatum est supra nimirum ius, circa quod versatur iustitia distributiua, partim esse communitatis, partim priuatae personæ ante, & post distributionem factam. Quare officium Gubernatoris, Ducis, Custodis, &c. fit, per distributionem, proprium eius cui confertur, cum vero iure in re, non tamè vsque adeò pleno, vt nihil iuris super sit communitati, quæ contulit officium. Semper enim enim communitas retinet ius quoddam quasi vsusfructus. Sed non propterea ad communitatem spectant officia, postquam distributa sunt, illo omnino modo, quo spectant ad vnumquemque domus eius, aut ager. Quia omnis utilitas domus, & agri pertinet ad eum, qui est eorum dominus pleno, & adæquato iure adæquatione iuris, & rei. At officiorum iustè distributorum utilitas pertinet ad eos etiam

quibus collata sunt, vt dictum est quæst. 3. ad 4. & quæst. 4. in responsione ad quæst. & alibi sæpè.

Art. 1. Ad 8. Quando bonum commune dari potest absque cuiusquam iniuria vniciuique ex multis, vniciuique eorum inest ius vagum, ac disiunctiua respectu talis boni, ita vt omnibus fiat iniuria, si nulli eorum conferatur, & etiam fiat iniuria illi, cui conferetur, si propter electionem, ac determinationem ipsius, exigatur compensatio, seu pretium ratione officij secundum se, vt constabit infra, dum deducatur consequentiæ practicæ doctrinæ præsentis circa venditionem istiusmodi officiorum, vbi etiam dilucetur difficultas supra obiter mota occasione venditionis officiorum. Quod ad præsens attinet, non definit ius aliquod esse propriè, & simpliciter tale, quia est vagum, & indeterminatum; quandoquidem inducit tantam obligationem rei exhibendæ, atque si esset omnino determinatum, idque non solum ex parte eius, cui inest obligatio, & ex parte rei conferendæ, sed etiam ex parte subiecti, cui conferendum est ius in re, seu cui res ipsa tradenda est, vt patet in multis ementibus equum ea conditione, vt ex sorte, vel ex electione vendentis tradatur, & adiudicetur alicui ex ipsis determinatè.

Art. 2. Hic obiter determinari potest, ex dictis controuersia vulgaris: an sit locus iustitiæ distributiue, quando vnum tantum officium, aut beneficium conferendum est seorsim, & vnus tantummodo adeit dignus cui conferatur. Dicendum autem est cum Suarez, aduersus nonnullos alios, dari tunc locum iustitiæ distributiue strictè tali. Primò, ac principaliter quia is euentus non tollit rationem formalem iuris compositi ex priuato, & communi, distributiuo, & collectiuo; ex quo iure dictum est specificari iustitiam distributiua. Deinde quia etiam in eo euentu faciendæ est comparatio tum illius, qui est dignus, cum cæteris, qui sunt indigni; tum eiusdem digni cum cæteris, qui habent alia officia, aut beneficia, tum eorundem officiorum, seu beneficiorum cum eo, quod hic, & nunc est conferendum: atque post hanc comparisonem faciendæ est collatio digno, quia sua dignitate præminet cæteris; estque præterea conandum, si fieri possit, vt iis, qui iam sunt in officio, aut beneficio constituti, promotis, aut retractis constituantur proportio Geometrica dignitatum, & munerum. Quod si hoc fieri non possit, id erit per accidens respectu intentionis, & attentionis, quæ est propria iustitiæ distributiue; sicut est per accidens respectu commutatiue, quod debitor non possit debitum adæquare materialiter solutione. Philosophus autem adscribit vtrique iustitiæ eam æqualitatem, & proportionem, quæ ab vtraque intenditur per se. Iam alia quædam hinc inde attracta inter proponendam sententiam Philosophi, & D. Thomæ, & vtriusque expositiones, vsque adeò omnia sunt clara ex dictis hucusque, vt nihil opus sit superaddere vltierus circa singula.

QVÆSTIO XIX.

Virum Deo conueniat iustitia particularis strictè talis, aut distributiua, aut commutatiua?

Videtur vtraque, vel saltem altera conuenire propriè, ac strictè. 1. Quia Psalm. 10. dicitur: *Iustus Dominus, & iustitiam dilexit.* Et 1. ad Timot. vlt. in reliquo ait Paulus, *reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus index;* quæ, & similia alia quamplura sacræ paginæ testimonia explicari